

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Lärd och lättillgänglig lyrikhistoria

Möller-Sibeliuss, Anna

Published in:
Finsk Tidskrift

Published: 01/01/2023

Document Version
Final published version

Document License
Publisher rights policy

[Link to publication](#)

Please cite the original version:
Möller-Sibeliuss, A. (2023). Lärd och lättillgänglig lyrikhistoria. *Finsk Tidskrift*, (3-4), 120-122.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202401122496>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

■ Lärd och lättillgänglig lyrikhistoria

Arne Melberg: *Lyrikens historia i 24 kapitel*.
Studentlitteratur, Lund 2022.

Känner du till Euphrosynes diktning? Nja..? Men kanske hört sången "Värvindar friska leka och viska" nån gång?

I Arne Melbergs *Lyrikens historia i 24 kapitel* får man läsa om en dikt av Julia Nyberg alias Euphrosyne, en av de få kvinnliga romantikerna i svensk litteratur. Hennes dikt "Den stackars Anna eller Molltoner från Norrland" genomgår en räkka osannolika omvandlingar i litteraturhistorien. Klagodikten skildrar ljuv kärlek som bryskt avbryts av krig med den älskades död som följd men det är bara det inledande kärleksmötet som traderas vidare, dikten börjar snart nog uppfattas som en hyllning till våren och som en "folkvisa" och tas över av manskör – och knappt någon minns författaren mer.

Så kan det gå. I *Lyrikens historia i 24 kapitel* får man följa poesins vindlande gång genom historien via lika många nedslag i enskilda diktarskap. Hälften av utrymmet ges åt poeter ur den västerländska världslitteraturen, hälften åt poeter ur den svenska. Dessutom finns fyra så kallade appendix med kortare presentationer av bland annat Nobelpristagarna Seamus Heaneys och Louise Glücks dialog med forntiden och ovan nämnda öde för Euphrosynes del.

Det är de kändaste namnen och dikterna som finns med i Melbergs urval. Det är uppenbart att hans ärende inte varit att försöka omvärdera den kanoniserade litteraturen utan att han vill förvalta och föra vidare etablerade verk till nya generationer. Kön fördelningen följer därför också samma beprövade mönster. Melberg är medveten om att över två tredjedelar av huvudkapitlen ägnas män, men han poängterar att boken i alla fall både inleds och avslutas med kvinnor. Inramningen med Sapho och Ann Jäderlund gör att mansdominansen blir mindre iögonfallande och man kan väl säga att han i sina diktanalyser beaktar de könspolitiska realiteter som en trovärdig läsning av traditionens diktning förutsätter i dag.

En av bokens stora förtjänster är att den lyckas kombinera litteraturhistorieskrivning och närläsande diktanalys i samma framställning. Hellre än att snabbt svepa över ett stort antal författarskap i en ambition att vara så heltäckande som möjligt har Melberg valt att fokusera på ett begränsat urval som han hinner utveckla ett resonemang kring.

Det finns klara fördelar också med att låta enskilda författarskap strukturera framställningen i stället för att utgå från en övergripande litteraturhistorisk berättelse som poeterna sedan bara får exemplifiera. Att Baudelaire får representera moderniteten, Stagnelius romantiken och Anne Carson postmodernismen är en annan sak – det är naturligt att författarna skriver i sin egen samtids idéklimat men det gör dem inte till epokenas och ismernas underhuggare.

Varje kapitel består av ungefär tolv sidor och det känns som en ganska optimal längd. Läsaren hinner inte tröttna och tillräckligt mycket hinner ändå sägas. Melberg placerar författarna i ett litteraturhistoriskt sammanhang, ofta tillsammans med kortfattade biografiska uppgifter och sedan följer diktexempel med analys och kommentarer. Kapitlen avslutas med några lästips på aktuell sekundärlitteratur och diktцитat på originalspråk.

Han tar diktanalysen steg för steg, förklarar lyriska termer (vad en metafor är, hur en terzin byggs upp, vad som menas med imagism och så vidare), visar vilken verkan lyriska grepp får, ställer frågor och föreslår olika tolkningar. Framställningen är kanske mer pedagogiskt saklig än essäistiskt inspirerande, men så är det också fråga om en lärobok som ska ge grunderna i lyrikhistoria.

Men Melberg är ingalunda oengagerad och han stannar då och då upp för att peka på den relevans som en dikt ur det förflutna kan ha i vårt liv i dag, till exempel när han beskriver ett nyckelord hos Horatius. *Otio* betyder ungefär frid och ro och är något som Horatius associerar med en liten lantgård, en plats där man kan dra sig undan världen. Motsatsen är *negotio* som betyder aktivitet och verksamhet, vilket Melberg menar att allmänt taget förknippas med det romerska riket: sådant som flitigt arbete, expansion och stridbarhet. Och han frågar sig om inte våra moderna liv förutsätter detsamma och om inte Horatius appell för *otio* blir en motståndshandling i förhållande till de officiella dygdena?

Melberg menar också, på tal om Petrarcas kärlekspoesi, att det som skildras egentligen vidgas till att handla om exilen som ett existentiellt tillstånd hos människan, vilket knappast är mindre aktuellt i dag än under 1300-talet. Hamnen i Petrarcas dikt blir en bild för den hemkomst och trygghet som är oåtkomlig för jaget/människan, prisgiven som hon är åt sin vilsna färd på ett oroligt hav. Överallt är människan en hemlös vandrare, en *peregrinus ubique*.

Intressant blir det också när Melberg jämför Wordsworths och Tegnér's vänskapliga tilltal i sina dikter med Baudelaires och T.S. Eliots misstro. "Hycklande läsare, – min like, – min bror!" skriver den förre i sin samling *Les Fleurs du Mal* från 1857 och samma utrop citeras i Eliots *The Waste Land* 1922. Det handlar om en ömsesidig skepsis som är betecknande för den moderna epoken och som verkar bränna alla broar till tidigare seklers mer förtroendefulla apostroferingar och tryggare relationer mellan författare och läsare.

Att Melberg rör sig så nära den faktiska texten innebär också att han kan synliggöra att formspråk är meningsbärande. Han visar hur Ann Jäderlunds envetna kursiveringar innebär ett insisterande på skriftspråklighet och blir ett sätt att skriva in sig i en filosofisk tradition som så att säga finns på bokhyllan snarare än i den kroppslighet som hon samtidigt tematiserar. Eller hur John Donnes uppräknande av adverb illustrerar mannens erotiska iver i en dikt som löser upp syntaxen i samma takt som mannen löser upp kläderna, så att orden blir fysiska.

Melbergs lyrikhistoria förenar sådana detaljer med övergripande linjer. Den fyller säkert sin funktion som lärobok för dem som studerar eller undervisar i litteraturvetenskap, och skulle förtjäna att läsas av fler än så – för att den är lärd och lättillgänglig, allmänbildande och existentiellt relevant.

Anna Möller-Sibelius